

PRVNÍ DNY MÍRU. Rozměrný reliéf pod tímto názvem je v parku Budoucnost v Havlíčkově Brodě, dílo vytvořil Viktor Dobrovolný, rodák z Havlíčkovy Borové v roce 1937 absolvoval sochařský obor na Uměleckoprůmyslové škole v Praze, od roku 1941 až do konce války byl vězněn v koncentračních táborech Mauthausen a Dachau.

Foto: Ivo HAVLÍK

Přišli včas

Vítězslav Nezval

Přišli včas jak legendární vojska z dávných kronik.
Zvítězili! Nyní sedí v hloučcích u harmonik.
Mají kouzlo ruských písní, jejich zvláštních tonik.
Jejich světlé oči září nad osmahlou pleť.
Jsou tak lidští, chovajíce malé pražské děti.
Vybojovali nám mír a teď je s námi světi.
Ruce zdrsněly jim bojem, duši mají hebkou.
Pěticipá hvězda, jež jim vyšla nad kolébkou,
zvítězila za svět v boji za umrlčí lebkou.
Milují svůj domov s vřelou oddaností syna,
který zachránil svou matku v bitvě u Berlína,
pyšní na svou rodnou zemi, pyšní na Stalina.
Dnes se valí ulicemi Prahy jako Něva,
za jásotu, za jásotu, který neumdlévá,
pyšní na svou rodnou zemi, pyšní na Koněva.
Nikdy nebyla jsi, Praho, krásnější, tak pestrá,
jako v dnešní den, kdy zdravíš je jak rodná sestra,
připíjíš si s novým věkem jako na Silvestra.
Ač jsi plná trosek, ač tě Němci zbídačili,
ač ti snažili se přetát zabijákem žíly,
jsi dnes slavná. Tvoje duše samým štěstím šílí!

Panychida

Vladimír Holan

Je konec května... Zvolna svítá ...
Chvilé, jež hrne v místa skrytá
střelný prach snů a sekané
olovo noční reality,
ta chvíle opouští teď byty
a vzbouzí spáče zlekané
Už u okna, jeden z nich váhá
uvěřit, že to vše je Praha,
co zázrakem zde dále ční...
I vdechne, do hlubin až třeště,
svobodu příliš náhlou ještě
a ještě halucinační.
Barikáda za barikádou
píchala neholenou bradou
do tvrdých ulic v tvrdý kout...
A májíc v ústech broky pouze,
mohla jen broky, broky nouze
na jízdu valkýř vyplivnout...
A z blízké kaple kdosi znalý
varhanovými manuály

slavil a slavil bez příkras
své padlé muže, starce, vdovy...
Struna ze šlachy Achillovy
smrt mladou velebila zas...
A... slyšíš? Hoch si zpívá, zpívá!
Po šesti letech píseň živá
padá v tvou tříšť a bědnou tluč...
Sivoučká je ta jeho píseň...
Ta jeho píseň a tvá tíseň
otevřely se pro náruč...

Květnové noci

Jaroslav Seifert

Snad přece jenom jednou za život
je dopřáno nám spatřit budoucnost
a jenom jedna věrná smrt
nás hlídá.
Noc první, růžová,
vám polštář čechrala
z kamení dlažeb.
Kosi zpívali
a kaštan nesl svícny obřadně,
když už se stmívalo.
Noc druhá, zelená,
kdy padal teplý déšť
na vaše helmice, ta byla plná hvězd,
jak bývají noci májové.
Noc třetí sršela však jiskrami,
čtvrtá noc měla příchut' popela
a páchla po kouři jak rozbořený krb.
Co bylo potom, to již nevíme,
to se již tančilo a to se plakalo
a bílým sestřičkám se strašně chtělo spát,
však přece ještě šly a ještě tančily
a na nosítkách usychala krev.
Noc první byla plná nadějí,
noc druhá byla plná nadějí,
noc třetí byla plná nadějí,
a čtvrtá noc
To muži svírali
své granáty tak jako řadra žen,
noc třetí byla plná nadějí,
noc čtvrtá byla ze všech nejhorší.
A kdo dal tankům křídla?
Kdo?
Noc čtvrtá byla ze všech nejdelší,
to volali, že hoří Pražský hrad.
Však časně zrána ruka obhroublá
mně padla do mých.

Jak se jmenoval
ten rudý voják, už jsem zapomněl,
však jeho ruku držím dodneška.
Noc pátá poté byla bílým dnem.

Děk Sovětskému svazu

Vladimír Holan

Mám děkovat...A hlas se chvěje...
Chvěje se ale úžasem,
který, ač nebyl bez naděje,
přec jenom žasne: přišli sem!
Přišli sem všichni, všichni, v které
věřil náš jazyk v hloubi šeré,
přišel Alešův maladěc!
A touha věků, touha chtící
bratrství všesjednocijící,
uskutečnila se přec.

Rudoarmějci

Vladimír Holan

V létě 1945 jsme navštívili zase Padrť. V srpnu do této vesničky přijeli rudarmejci. Moje žena umí trochu rusky, nebylo však nesnadné domluvit se. Pro mne to byl velký zážitek: setkání s prostými lidmi hrdiny. Po létech, v nichž jsme potkávali tolik nelidí. Snad jsem to řekl srozumitelně
především v Rudoarmějcích. Rusy jsem miloval už jako chlapec, poněvadž jsem doma slychával, že jméno Vla-dimír mi dala matka Ze sympatie k nim – narodil jsem se totiž v době rusko-japonské války. V roce 1945 mi šlo, jako mi jde dodnes, především o děti, stařeny a starce. Poděkoval jsem, že byli zachráněni.

Šli jsme spolu po hrázi rybníka. Měl v dlani drobný granát a chystal se jej vhodit do vody a odnést si nějaké ryby ... Protipunkt slunce zdůrazňoval jeho těšící se, skoro chuťový úsměv, když náhle pravil: "Netřeba! I ony chtějí žít!" A jaksi znechuceně vmetl odjištěný granát do bahna na druhé straně břehu ...
Po duté, mastné explozi
vyplulo odtamtud k našemu údivu
několik omráčených úhořů ...
Podíval se na mne, a klouzaje k nim dolů kameníčkem, přeslíčkou a hadím mlíčem, zavolal s milými rozpaky:
„Nu což, i politujeme, i sníme!“

JAK JSEM POTKAL NĚKTERÉ VOJÁKY A JINÉ UŽ NE

IVO HAVLÍK

Čas nestojí. Osmdesát let po válce je téměř nemožné podat ruku živým účastníkům bojů za mír v hrůzných letech 1939-1945. Lidí, kteří se s hrdiny odboje potkali, zatím málo není. Rád mezi ně patřím. Koho jsem střetl a koho minul?

Kapitán Balajan

Prvního člověka, který prošel se zbraní v ruce válkou, jsem chtěl vidět na přelomu dubna a května 1955, bylo mně osm let. Bydleli jsme v Českém Těšíně na náměstí Československé armády (po roce 1989 některým i tento název vadil) a já jsem pozoroval práci hasičů. Stříkačkami umývali protější dům, v němž měl být ubytován osvoboditel města kapitán Balajan. Radnice ho pozvala na oslavu 10. výročí

Za poznámku stojí, že 55 metrů vysoká kladivová těžní věž nad více než kilometr hlubokou jámou nebyla po polistopadovém direktivním ukončení těžby černého uhlí zbourána a je dnes na seznamu národních technických a kulturních památek.

Takže Jeremenkovo jméno v Ostravě dosud má zvláštní vizitku. Byla to poslední Jeremenkova návštěva Československa. Na podzim, krátce po oslavě svých 78. narozenin, v Moskvě zemřel.

Fotograf Chalděj

Ostrava měla od roku 1945 družbu se Stalingradem, pozdějším Volgogradem, a díky tomu jsem létával do tohoto města - hrdiny. Pokaždé jsem bydlel v hotelu, v jehož vedlejším sklepení byl 31. ledna 1943

zajat Friedrich Paulus, první německý polní maršál, který se vzdal. Tomu se dá říkat místo s géniem loci.

S redakční kolegyní Věrou Teglášovou - Horčíčkovou jsme při další návštěvě Volgogradu potkali Jevgenije Chalděje. Mnul jsem si oči, zda se nepletu. Ve městě nejkrvavějších bojů lidských dějin, Stalingradské bitvy, na chodníku Mamajevovy mohyly vidím jednoho z nejslavnějších válečných fotografů.

Na krku měl otlučenou Leicu. Právě s tímto přístrojem se v dobý-tém Berlíně vyšplhal na Reichstag, aby na jeho rozstřílené kupoli zvčnil Jegorova a Kantaryju při historickém vztyčení rudého praporu se srpem a kladivem.

Ptal jsem se, jak vítězný záběr 2. května 1945 pořídil. Netajil, že památný záběr zčásti zrežíroval, chtěl ať obrazová výpověď je jednou provždy symbolická. Prapor nad Říšským sněmem už zavlál v předchozí noci, ale za tmy nebylo možné tento okamžik zdokumentovat. Pozdější obvinění, že Chalděj se dopustil manipulace a jeho legendární snímek je podvrhem, nejsou oprávněná.

Souhlasím s Kamilem Červinkou, že navzdory jisté inscenaci a skutečnosti, že na příkaz editora tiskové agentury TASS byly ze zápěstí jednoho z vojáků odstraněny druhé hodinky (někteří čeští současní žurnalisté píšou o „ukradených“ hodinkách, ačkoli to nebyly hodinky, ale ruční kompas) - je tato fotografie “zcela oprávněně nejslavnějším snímkem připomínajícím konečnou porážku Velkoněmecké říše a nedílnou součástí snad každé učebnice dějepisu”.

osvobození Těšínska. Představoval jsem si výsadu, kterou jiní kluci mít neměli - z nadsledu našeho balkonu ve třetím poschodí budu na sousední zahradě pozorovat důstojníka Rudé armády, osvoboditele města. Žel, byl jsem zklamán, kapitán Balajan ze zdravotních důvodů nepřiletěl.

Maršál Jeremenko

Na oslavu 25. výročí osvobození Ostravy sovětskou a československou armádou v doprovodu prezidenta republiky generála Ludvíka Svobody přiletěl maršál Andrej Jeremenko.

Slavný vojevůdce Stalingradské bitvy od 26. března 1945 velel jednotkám 4. ukrajinského frontu, které úspěšně bojovaly o Ostravu, Olomouc a Pardubice. S fotoreportérem ostravského deníku Nová svoboda Květoslavem Kubalou jsme dostali úkol Ludvíka Svobodu a Andreje Jeremenka doprovázet a slovem i obrazem referovat o jejich pobytu v Ostravě, na Opavsku a Hlučínku.

Nadšení lidí tehdy bylo bezmezné, prezidentova Tatra 603 a naše redakční Volha se obtížně prodíraly jásajícími davy.

Ukrajinský vojevůdce se v Ostravě s manželkou, krásnou lékařkou, zúčastnil malé slavnosti - přejmenování Dolu Generál Jeremenko, který takový název nesl již od 8. prosince 1946, na Důl Maršál Jeremenko.

Chalděj mně vyprávěl o hlubokém osobním přátelství s maršálem Žukovem, řekl, že když při vítězné přehlídce v Moskvě Žukov vyjel z Kremlu na bílém koni na Rudé náměstí, válkou otřelému fotografovi se poprvé podlomily nohy, před očima měl mlhu a objektiv nedokázal zaostřit. Maršála Žukova v jeho bytě ještě navštívil v červnu 1974 a při rozloučení naposledy fotografoval.

Před osmi lety Ruská pošta vydala poštovní známku s portrétem Chalděje, jeho životopisnými letopečty 1917-1997 a symbolem kinofilmu. Chaldějova Leica, kterou jsem ve Volgogradě měl chvíli v rukou, byla nedávno vydražena.

Ostřelovač Zajcev

V osmdesátých letech jsem měl čest fotografovat nejúspěšnějšího ostřelovače druhé světové války Vasilije Zajceva. Umožnila mně to jeho návštěva dolu Dukla v Havířově. Již dříve jsem v muzeu Stalingradské bitvy mohl potěžkat jeho slavnou pušku, s níž Hrdina Sovětského svazu potvrzeně zastřelil 242 důstojníků wehrmachtu, z toho jedenáct nepřátelských ostřelovačů.

“Coby ostřelovač jsem svých pár fašistů zabil. Někdy se mi dokonce podařilo při pohledu do zaměřovače objevit starého známého. Sledovat protivníkovo chování mě vždy bavilo. Díváte se na fašistického důstojníka, jak vychází z bunkru, pompézně a arogantně, jak rozdává rozkazy na všechny strany a vůbec se tváří jako nejvyšší autorita. Jeho pohůnci pak do písmene naplňují jeho vůli, jeho přání i vrtochy. A on nemá vůbec představu o tom, že mu zbývá pouhých pár vteřin života,” píše Zajcev ve své autobiografii, vydané i v češtině.

V anglickém vydání se mimo jiné píše, že Zajcev “dosáhl minimálně 225 zabítí a taktika, kterou vyvinul, se stále ještě zkoumá.”

Na jednom českém webu ovšem autor podepsaný zřejmě falešným příjmením Gebirgsjäger Zajceva považuje za “nedílnou součást sovětské komunistické ideologie a socialistické soutěže”. Mluví o produktu stachanovského hornického hnutí, které se prý po vypuknutí druhé světové války začalo jako stachanovský kult pěstovat i v Rudé armádě.” Údajně byla zahájena “nová socialistická soutěž o co nejvyšší počet zabitých friců.” K budování Zajcevova kultu prý napomáhal spisovatel Vasilij Grossman, který ve Stalingradu působil jako válečný dopisovatel. Zajcev (ročník narození 1915), s nímž jsem si v Havířově podal ruku, zemřel 15. prosince 1991 v Kyjevě.

Partyzán Murzin

Již si nevzpomenu, ve kterém to bylo roce, když mně redakce vyslala na pietní akt na Ploštinu, horskou osadu v katastru Drnovice u Valašských Klobouk. Samotu fašisté 19. dubna 1945 vypálili, čtyřiadvacet lidí za živa upálili, další tři popravili, jednoho umučili při výslechu, přežil pouze jediný, který do konce války byl zazděn v cihlové kupě. O tragédii v knize Smrt si říká Engelchen psal Ladislav Mňačko.

Na Ploštině jsem se poprvé potkal s Dajanem Bajanovičem Murzinem. Sovětský důstojník tatarské národnosti byl od 8. prosince 1944 velitelem 1. čs. partyzánské brigády Jana Žižky, velení jako tříadvacetiletý mladík převzal, když při přestřelce v Čeladné padl Slovák Ján Ušiak.

Po roce 1989 jsem s Murzinem prožil jeden dlouhý večer v Beskydech, kam už kvůli protiruské hysterii přijel v utajení. Ještě analogovým fotopřístrojem jsem pořídil řadu přírodných, nesehraných Murzinových portrétů. Kinofilm jsem při několikerém stěhování ztratil, ale naštěstí mně zůstaly fotografie, které jsem věnoval Vojenskému historickému archivu.

Sám Hitler Murzina považoval za svého osobního nepřítele a na jeho hlavu vypsal

odměnu ve výši dvou miliónů říšských marek, která byla zvýšena po tom, co se Murzinovi partyzáni střetli s SS standartenführerem Otto Skorzenym. Murzin zemřel 9. února 2012 v Ufě, hlavním města Baškortostánu, dožil se 91 let. Odešel tak poslední z početné rodiny deseti chlapců, sedm jich bojovalo ve válce, ale domů se vrátili jenom dva.

Legendární Murzin prokazatelně osvobodil Zlín a po právu jedna z ulic 45 let nesla jeho jméno, leč rusofobisté ji překřtili na Dlouhou.

Válečný zpravodaj Osmańczyk

Polský novinář Edmund Osmańczyk jako korespondent tiskové agentury PAP v řadách 1. polské armády dorazil až do centra Berlína.

Navštívil jsem ho v jeho bytě v centru Varšavy poblíž Svatebního paláce, tehdy tam ještě bylo možné zaparkovat.

I doma pracoval v kvalitním obleku s motýlkem, který byl součástí jeho osobitého vzhledu. Při interview mě zajímala Osmańczykova objemná Encyklopedie OSN a mezinárodních vztahů, jejíž polské vydání jsem vlastnil. Když jsem zvedl oči, na bílé zdi jsem uviděl rámeček formátu přibližně A5. Na předtištěném blanketu byla pouhá dvě slova, ale moje brýle je na dálku nedokázaly přečíst. Osmańczyk svolil, že mohu vstoupit za jeho „biurko“, tedy polsky řečeno psací stůl. V zaskleném rámečku byl telegram, který poslal z rozvráceného Berlína do se zemí srovnané Varšavy. Telegram byl stručný, pouhá dvě slova: BERLIN PADL!

Osmańczyk tuto zprávu považoval za nejvýznamnější počín své celoživotní novinářské kariéry, i když po válce působil jako zpravodaj na postupimské mírové konferenci a norimberském procesu s německými válečnými zločinci.

Kulometčík Steiner

Moji krásnou spolužačkou ze základní školy v Českém Těšíně je o pouhých devět dnů starší Božena Steinerová. S rodiči bydlela na českotěšínském náměstí. Mezi našimi domy stála pouze pekárna, která chleba, sázený do pece ručně, peče dodnes. Boženu jsem potkal až s odstupem několika desetiletí, dříve to nebylo možné, studovala v Moskvě u světoznamého Rudolfa Kerera a potom jako klavírní virtuózka koncertovala v celém světě. Před třemi lety jsem ji konečně znovu slyšel hrát na klavír a poprvé viděl tančit v baletu choreografa a režiséra Petra Zusky. Při setkání jsem se dozvěděl, co jsem dosud neznal. Větší část předků a příbuzných maminky,

která pocházela ze Sedmihradska, i otce, rodáka z mého rodného Třince, byla vyhlazena v Osvětimi a dalších koncentračních táborech.

Dům, ve kterém jsme v Třinci bydleli, má dva vchody, z třídy 1. máje a z Poštovní ulice. Nedaleko v ní je na zdi rovných dvacet let pamětní deska věnovaná strýci Boženy - Arnoštu Steinerovi. Má tento text: „V tomto domě žil v letech 1929-1939 třinecký rodák plk. Arnošt Steiner. 12. ledna 1915 - 9. října 1982. Hrdina 2. světové války, příslušník 1. čs. armádního sboru v SSSR, nositel sedmi vyznamenání: Československý válečný kříž 1939 za statečnost v bojích u Sokolova, Kyjeva, Bílé Cerkve, Žaškova, Dukly, Prešova a Liptovského Mikuláše, nositel Československého vojenského řádu Bílého lva II. stupně Za vítězství a dalších vysokých vojenských vyznamenání“.

Ludvík Svoboda o Arnoštu Steinerovi napsal: „Můžete mi věřit, že jsem ve dvou válkách viděl mnoho, ale málokdy činy podobné Steinerovým”.

Koncentrační vězeň Pribula

K mým literárním objevům patří, že jednou z autentických postav světoznámého románu německého spisovatele Bruna Apitze Nahý mezi vlky, je Jozef Pribula. Je jediným, který v celém románu má skutečně, nesmyšlené příjmení. Již v roce 1939 se jako mladý chlapec z vesnice Louky nad Olší (okres Karviná) ocitl v koncentračním táboře Buchenwald. Lágr na větrném kopci u Výmaru pod neskrývaným heslem „Vyhlazení prací“ existoval osm let. Pribula v něm strávil o dva roky méně.

V rukou jsem držel zamilované dopisy, které mu tam posílala dívka jménem Wanda, psávala mu aniž ho vůbec kdy viděla. Přátelství, které se zrodilo ze ztěží představitelného podnětu, přerostlo v hlubokou ilegální lásku a potom v pevné manželství, z něhož se narodili dva synové. Citlivou korespondenci jsem zpracoval pro scénář televizního filmu Psala jsem do pekla. V Apitzově románu je Pribula jednou z vůdčích postav odvážné vzpoury vězňů, která Američanům 11. dubna 1945 pomohla Buchenwald osvobodit.

Tankista Lízálek

Z hrdinů bojů o Ostravu je mému srdci nejbližší Ing. Jiří Lízálek. Narodil se 30. prosince 1912 v Praze a přes Ostravsko se mu podařilo dojet do Krakova, kde se hlásili naši vlastenci ochotní bojovat na východní frontě proti Hitlerovi.

V řadách československého armádního sboru poznal o čtyři roky mladší Ludmilu Bumbalovou, v zákopech se s ní oženil, spolu prošli všemi bitvami a přes Dukelský průsmyk se probili na Slovensko. Těhotná manželka čekala dítě, zůstala proto v Popradu, kde 2. dubna 1945 porodila. Čerstvý otec pokračoval v boji.

Slezské zemské muzeum v Opavě vlastní tento zánam: “Na štáb 2. praporu tankové brigády došel 6. dubna 1945 telegram z osvobozeného Popradu, že paní Ludmila Lízálková přivedla na svět syna. Podporučík Jiří Porazík vyráží se zprávou do Szeroké, kde se z bojového zranění léčí otec dítěte, poručík ing. Jiří Lízálek. Na cestě je Porazíkův vůz několikrát ostřelován německými minomety i letadly. Na konci dobrodružné cesty se Porazík dozvídá, že Jiří Lízálek krátce předtím při minometném přepadu zemřel.” O narození syna se tedy nedozvěděl.

Ludmilu Lízálkovou jsem v roce 1980 vyhledal, žila v Praze-Holešovicích, v okruhu Strossmayerova náměstí. O osudu jejího válečného manželství jsem napsal reportážní črtu. Poslala mně ručně napsané poděkování. Dodnes mě mrází v zádech, že dnes tolik zlehčovaný i znevažovaný boj za svobodu mladé lidi seznámil i rozdělil.

V roce 2013 jsem v Kyjevě na levém břehu Dněpru fotografoval rekonstrukci bitvy o Kyjev. Věrně simulovaným bojům přihlížela dcera armádního generála Ludvíka Svobody Zoe Klusáková-Svobodová (na snímku) a zpěvák kapely Yo Yo Band Richard Tesařík (rovněž na snímku), jeho otec generálmajor Richard Tesařík byl po vítězství nad německými vojsky u Kyjeva vyznamenán Zlatou hvězdou hrdiny Sovětského svazu. Zajímavé je, že všichni tři se narodili v posledním měsíci roku - Richard Tesařík starší 3. prosince 1915 v Praze, Richard Tesařík mladší 25. prosince 1945 v Ostravě a Zoe Klusáková-Svobodová 4. prosince 1925 v Užhorodu; v prosinci svůj dlouhý život také završila, zemřela 12. 12. 2022 v Praze.

Literatura • Umění • Kultura

Májový koncert 1945

JOSEF ONDROUCH

Ze severovýchodu se ozývalo hřmění dělostřelecké palby. Přicházející soumrak noci ozařovaly stále štědřeji záblesky. K obloze jsme upínali zraky v tiché modlitbě, aby už přišli. V naší hanácké vesničce Čelčicích se schylovalo k jedné z posledních tankových bitev v samotném finále II. světové války.

Náhle, jako hororové zjevení, vjela do vsi kolona tanků s auty pěšáků. Obrovský Panther s přikrčeným lovcem obrněnců Hetzerem se s rachotem vklínily do našeho dvora až pod zelené koruny kvetoucích hrušní. Na tancích zdobených blesky runového označení SS našlo výmluvné heslo: „Vítězství nebo Sibiř!“.

U nás se usadil důstojník SS. I na něm bylo vidět, že ho čeká Sibiř; pokud ho nestihne smrt. Chtěl by do zajetí k Američanům, ale byli poslední linií doteku s Rudou armádou s úkolem jistit úprk do zajetí ostatním. Právě zemřel Roosevelt a tak spekulace o možnosti III. světové války proti SSSR nabývaly mezi esesmany na aktuálnosti. I o tom už byl bývalý německý Čech, k nám nakvartýrovaný esesman, ochoten mluvit. Vsadil na Vůdce. Ten ale spáchal sebevraždu, a tak nezvaný host mluvil lidsky starostlivě. Nabádal, mít se na pozoru před těmi, kteří přijdou. Táta s mámou mu nevěřili a my děti vůbec ne.

Od Němce jsme se dozvěděli, že u nás budou ještě bojovat. Nás děti jako prvé poslali do krytu. Sklep byl uprostřed dvora. Za zvuků přibližujících výstřelů se k nám přidávali dospěláci. Máma byla poslední. Se svými pohádkami, básničkami, vyprávěním i odvahou byla nám dětem nejbližší. Vládnouc němčinou a jako jediná schopná domluvit se i rusky, byla našimi tykadly s okolím v křeči se hroutícím světem. Vyznala se jako málokdo; přes dvory a ploty uměla prokličkovat až ke stodolám uzavírajícím okraj Čelčic směrem k potoku. Z úkrytu v jedné ze střech pozorovala, jak začíná útok desítek tanků T-34 proti Němcům opevněným v naší vesničce. Všichni jsme si oddechli, když se maminka za burácení dělostřelecké palby promoklá a zablácená objevila se zprávou, že Rusové se už blíží.

Následujícího dne se najednou rozlétly dveře našeho sklepa a objevil se divoce vypadající voják se samopalem. Zároveň s křikem mámy „Zdrastvujtě, my Čechy!“, se zjevila silueta důstojníka, odhánějícího vojáka do probíhajícího boje. Dveře se zabouchly, střelba pokračovala. Ale už to nebyla vřava přímo nad námi. Zase to byla máma, která se vydala na průzkum.

„Němci vytlačeni do polí bojují dál na silnici k Čehovicím a v polích ke vzdálenějším Hrubčicím,“ zněla skoro vojensky zpráva maminky. Detonací, při kterých se houpal celý sklep i s námi, se nemáme bát. Pocházejí z ruského T-34, který střelí za chodu od našeho domu příčně přes cestu, než se zapíchne a schová do stodoly. Rozdával si to s Němci necelý kilometr vzdálenými. Prchali silnicí na Prostějov. Ustupující nepřítel ztratil díky palbě od našeho domečku Hetzera, tank Pz IV a obrněný vůz H 1. Padli Němci, kteří pancéřovými pěstmi zničili z úkrytů regulovaného potoka mnoho Těček 34.

Po úporných bojích osvobodili Rudoarmějci celé Čelčice. Ale boje pokračovaly. Táta s bratrem Janem chodili v noci

kopat zákopy. Obě strany čekaly na ukončení války. Nikdo nechtěl, aby se dál umíralo. Hned, jak jsme to i my kluci vycítili, vyběhali jsme ze sklepa ven. U nás byly střídající směny tankistů. Hostili nás hustou polévkou. Boršč bylo snad prvé slovíčko ruštiny, jež mi uvízlo v paměti. Zvyklý na bílý chleba jsem s nedůvěrou okusil černý ruský. Žitný chleba mi chutná dodnes. Na co nemohu nezapomenout, jsou prvé lekce ruštiny s luštěním pro mě tehdy podivných písmenek azbuky.

Toužebně očekávaný okamžik míru přišel v noci. Náhle se rozzářila celá obloha girlandami světelných střel a světlíc. Jak jsem se já cítil! Jako hrdina; když mě nechali střílet ze samopalů a kochat se, že i já jsem stanul na straně vítězů.

Rudoarmějci byli naši vždy vítání přátelé. Nosili mámě hovězí konzervy s černým ruským chlebem. Táta vyrukoval s ukrytými zásobami uzeného, máma nabízela rybízové víno. Připíjelo se ruskou vodkou. Když ustaly deště, přemístili jsme stoly pod odkvétající třešeň a koruny plné květů jabloní.

Spojenečtí vojáci byli u nás vždy vítáni. Jen bylo dobré schovat bicykly a nedávat příležitost ke ztrátě hodinek. Po obojím byla shánka. A pokud jde o mladá děvčata? To jsem moc nevnímala; bylo mi teprve devět. Ale žádná tehdy ani později, pokud k znásilnění došlo, se tím nepochlubila. Přátelství s těmi, kteří nás osvobodili a do posledních dnů války za nás umírali, bylo upřímné a pro nás, kteří jsme osvobození prožili, zůstává posvátné.

K tomu patří nezapomenutelná příhoda. Odehrála se přenádherného květnového dne krátce po osvobození. Seděli jsme zase na zahradě. Máma, obsluhujíc hosty, běhala přes dvůr do kuchyně a zpět. Najednou jsme uslyšeli hluk padajícího nádobí a křik. Voják se mámě pokusil strhnout z ruky hodinky. Ale se zlou se potázel. Máma popadla smeták a prchajícího zloděje násadou hlava nehlava vyprovodila. Přišel se omluvit velitel provinilce. Rumunský major, i ti blízko nás bojovali a nás osvobozovali, nám ale musel slíbit, že vojáka nepotrestá.

Důstojník si s tátou padl do noty. S pomocí několika slov francouzštiny, které se tatínek naučil před 15 lety, když sloužil na Slovensku jako trubač u francouzského generála, se seznámili dva muzikantští nadšenci. Přinesli nablýskané nástroje a následoval první z májových koncertů táty a sólisty rozhlasového orchestru z Bukurešti. Vždy u nás bylo plno sousedů, Rudoarmějců, Rumunů a Svobodových Čechoslováků, kteří osvobozovali sousední lázně Skalka s nacisty opevněným na Haně ojediněle zalesněným kopcem.

Táta s mámou po osvobození zjistili, že jsou nevláčetelně nemocní. Brzy mne opustili. Na ně a na okamžiky štěstí, jež při osvobození spolu s námi dětmi prožívali, nikdy nezapomenu.

STANISLAV ZEMAN

Závist

Závidí paní Bovaryové

Jako žena ženě

Francouzce

Dámě z císařství Ludvíka Bonaparta

A románu z místní knihovny

Zjevuje se jí

Hlavně večer

U seriálu v televizi

O úspěšném muži

Fešáku a podnikateli

Jeho dětech a manželce

Golfu a milence

8. května uplynulo 145 let od smrti francouzského spisovatele Gustava Flauberta, mj. autora románu Paní Bovaryová

S

Kdy: 15. května 2025
v 17:00 hod

Kde: Slovenský dům,
Soukenická 3, Praha 1

Info: pzantovsky@seznam.cz

Unie českých spisovatelů

Obec spisovatelů

České republiky

Klub Českých a slovenských spisovatelů

Slovak PEN centre

si dovoluji Vás společně pozvat na

III. Literární salon

Vlado Ríša (OS ČR) - Vyšehradský incident

Petr Sak (KČSS) - Česká společnost na prahu třetího tisíciletí

Petr Žantovský (UČS) - Cenzura versus svoboda slova

Zvláštní host - písničkář **Pepa Nos**

Poděkování Františku Šafaříkovi za užití výtvarného díla